

L'hospital d'Alcover durant la guerra del francès. Notícia documental

Un dels deures que tenim els arxivers, envers la comunitat d'investigadors i d'usuaris en general, és la de donar la màxima informació sobre els documents que custodiem cara a facilitar-los el seu treball. A causa de la dispersió i disgregació dels fons, la difusió és encara més necessària.

Avui voldríem comentar l'existència a l'Arxiu Històric Comarcal de Reus (Plaça del Castell, 4) d'un llibre de comptes de l'hospital d'Alcover dels anys 1806-1812, que coincideix de ple amb el conflicte bèl·lic contra les tropes de Napoleó. Es tracta d'un llibre tamany foli, enquadrat amb cartró folrat de pergami, sense foliar, i la meitat és en blanc. El número de registre assignat és el 1460. Abans de la creació de l'Arxiu Comarcal es trobava integrat al fons municipal de Reus, secció beneficiència, barrejat enmig d'altres llibres de l'hospital de Reus. La seva datació en període de guerra ens pot fer pensar que el trasllat del llibre a Reus fos efectuat en aquell moment (potser en fugir l'administrador dels francesos).

Aquest volum s'afegeix als que existeixen del mateix hospital (segles XVII-XIX) a l'Arxiu Municipal d'Alcover (1). És possible que a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona es conservin altres documents de la institució assistencial, en ser la titularitat compartida entre l'església i l'ajuntament. A inicis del segle XIX portava l'administració un prevere, Josep Valldossera.

El llibre que presentem s'estructura en tres parts. La primera inclou els ingressos provinents de la renda de censals, la segona, les sortides corrents, i la darrera, les despeses extraordinàries per obres (salari de mestres de cases, fusters, ferrers i costos de material: arena, calç, rajoles, teules, guix, cabirons). Sense ànim s'exhaustivitat ens agradaria exposar les possibilitats de recerca històrica que ens dóna.

A través de les anotacions de la descàrrega podem seguir amb tot detall el moviment dels malalts (entrades i sortides, estada i cost del manteniment). Si són d'Alcover hi sol constar el nom i cognoms i fins i tot el renom; si són forasters, el sexe i el veïnatge. En ser la Vila un lloc de pas obligat del Camp de Tarragona cap a les terres de l'interior, documentem malalts del mateix Camp (Altafulla, Bràfim, el Pla de Sant Maria, Picamoixons, la Selva, Tarragona, Valls), de la Conca de Barberà (Rojals, Solivella), de l'Urgell (Maldà), de l'Anoia (Calaf).

A banda dels adults, mereixen una atenció especial els fills de ventura, que el prevere administrador diferencia clarament entre bords i incògnits. El 1809 anotà que per “anar lo temps tan mal y ser molts los incògnits que passen, per ser lo Hospital General en Lleyda”, i així és, trobem el pas de molts expòsits del Baix Camp (Castellvell, Montbrió, Reus, la Selva, Riudoms, etc.).

Manua donareu mena dincas de Carn vuyt dies per un fill de ~~Robert~~ Agria dir S. Day, se li dispensa en casa per vinya ocupada totas las manfegas del Hospital. Alcover 17 de Abril de 1812. |||||

J. Valldossera
Pre Administrador

Ordre de l'administrador, Rt. Jospe Valldossera, de donar carn a un malalt a la seva casa per estar ple l'hospital d'Alcover. Alcover, 17 d'abril del 1812. Observeu les ratlles verticals corresponents als vuit dies prescrits (AHCR registre 1461).

La causa de l'ingrés dels malalts s'anota sovint, la qual cosa esdevé un diagnòstic útil per a estudis mèdics: “sufocació”, “inflat”, “dolor pleurítich”, “cargada de pit”, “feridura quasi total”, “malaltia pútrida”, “diarrea fortíssima”, “tumor al costat”, “malaltia estèrica”. També es detallen els accidents: “caiguda”, “mal en la cuixa”, “mort de fret” (23 de desembre del 1807). També s'anota la intervenció en parts difícils, en el quals no sempre la mare sobreviu.

Fora necessari contrastar el registre sacramental d'òbits de la parròquia amb les defuncions que enumera el llibre de l'hospital per conèixer amb exactitud les persones que abans de morir passaven per l'hospital. Estem en una època de forta crisi i penúria, així el 20 de gener del 1808 porten a l'hospital Isidre Palau, d'Alcover, “lo qual estava quasi perdut únicament per sa gran misèria”.

El personal sanitari estava format per un metge, un cirurgià i un apotecari, que eren els qui ordenaven l'ingrés dels pacients i en donaven el tractament. Per a la cura dels ingressats hi havia una dona, coneguda com “la hospitalera”, que també cuinava i netejava.

La comptabilitat ens il·lustra amb tot detall les compres de menjar (princi-

---

palment carn), mobiliari (llits, matalassos, armaris), imatges religioses, estris de cuina, material sanitari (medicines, embenatges) i higiènic (orinals, escopidores), roba, llenya per al foc, costos dels enterraments per als pobres de solemnitat, etc. Un exemple significatiu data del 15 d'octubre del 1809, en què cal pagar 2 lliures per a rentar roba "molt bruta y dolenta donada per caritat". El 26 de juny del 1810 queda constància que "en estos dias la carn se portava de fora, per no haver-ni en la vila".

Mn. Valldossera tampoc no oblida el pas dels francesos i els esdeveniments bèl·lics, els seus saquejos a l'hospital, la saturació de malalts, els treballs per a moblar de nou la casa. Llegim-ne un fragment: "Lo die 25 de febrer de l'any 1809, de resultas de haver perdut una batalla en lo Pon de Goy, tres quarts distant de Alcover, entraren los francesos en la vila a las sinch horas de las tarde, y en lo Hospital no sols prengueren tota la roba, que era molta, com és de veurer ab lo inventari en poder del D[iscre]t Joseph Garcia, y a més moltíssima que dende entonces ni havia entrat; si també set arrobas de fil, lo qual me havia costat un treball inmens, pues tot se havia apariat de caritat. A més, me prengueren 4 llits nous, 46 cabirons de 22 palms, moltes llatas, quadrons y altres cosas. Estant lo Hospital en tant infelís estat Déu N[ostre] S[eny]or envià unas malalties grans, de manera que en lo Hospital agué ocasions que eran dotse malalts, però ab diligència y cuidados res faltà per son alivio. Después de haver fet algunas representacions a l'Ajuntament demanant roba conseguí del regidor decano Dn. Joseph de Puig, 14 llansols y res més. Però ab lamentos, y valent-me de alguns piadosos y també algunas restituciones, he alcansat provehür-lo bé, y ja may pagaré a ma mare las moltas semmanas ha treballat, apariant ab micas y trosos matalasos, màrfagas i llansols".

El 10 de juliol del 1812 s'allotja a Alcover una divisió formada per més de 2.000 soldats francesos, dels quals dos moren a l'hospital i sis més hi foren atesos. La darrera anotació que figura al llibre data del 31 de juliol del 1812.

Com a complement d'aquest preciós llibre, hi ha un petit plec de papers solts (AHCR registre 1461, 1807-1815) que es deurién trobar originàriament enmig del volum. Tret d'un imprès de la Mare de Déu del Roser, són manuscrits de diferents formats (foli, quart, vuitè) d'una tipologia concreta, rebuts i àpoques de les despeses de l'hospital i comprovants de les inscripcions del llibre.

Creiem que el document referenciat mereix ser estudiat amb tot detall, animem els investigadors a treballar aquest llibre fins ara inèdit.

JOSEP M. T. TÀRRECH I PUJOL

NOTA

1. CAVALLÉ BUSQUETS, Joan, "L'Arxiu Municipal d'Alcover: Una història de paper", a *Bulletí del Centre d'Estudis Alcoverencs*, 53 (1991), pàg. 26.